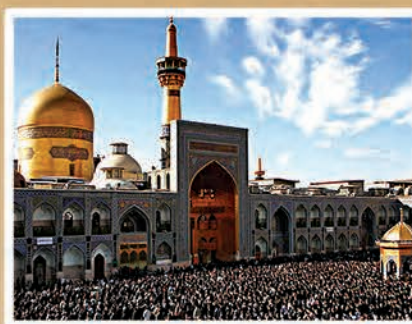

فصل چهارم

پیشینه استان خراسان رضوی

درس ۱۰ پیشینه و مفاخر استان

خراسان به دلیل برخورداری از موقعیت خاص جغرافیایی؛ همواره یکی از مراکز بزرگ فرهنگ و تاریخ در فلات ایران بوده است. شما در این درس با برخی از آثار فرهنگی و تاریخی و میراث‌های ماندگار استان خود که بخشی از خراسان بزرگ قلمداد می‌شود آشنا می‌گردید.

شکل ۱-۴- سنگ نگاره منسوب به دوره نوسنگی طبقه - شاندیز

فعالیت

نام چند شهر خراسان بزرگ را بنویسید؟

• خراسان رضوی پیش از تاریخ

قدیمی‌ترین آثار انسانی بدست آمده در خراسان مربوط به منطقه کشف رود است، باستان‌شناسان قدمت این آثار را حدود یک میلیون سال تخمین زده‌اند. مطالعات باستان‌شناسی انجام شده در خراسان حکایت از چنین سابقه‌ای دارد.

• خراسان رضوی در دوره تاریخی

وجه تسمیه: خراسان یعنی خاستگاه برآمدن خورشید. خورآسان یا خورآبان نام گذشته خراسان است که از دو کلمه «خور» به معنی خورشید و «آسان» و یا «آبان» به معنی ظاهر شدن و برآمدن است. اشکانیان احیاگر استقلال ایران: پس از سقوط دولت هخامنشی جانشینان اسکندر، دولتی بنام «سلوکیان» تشکیل دادند که این دولت، توسط قوم پارت از خراسان برچیده شد و اشک اول حکومت اشکانیان را پایه‌گذاری کرد.

شکل ۲-۴ حدود پارتیا (خراسان بزرگ) در دوران باستان

بیشتر بدانیم

دولت اشکانی پس از آن، چند قرن با دولت قدرتمند روم، روبه‌رو بود و جنگ‌های بزرگی بین این دو قدرت بزرگ جهانی در گرفت که در بسیاری از جنگ‌ها، اشکانیان پیروز می‌شدند، از جمله در زمان فرمانروایی ارد (اشک سیزدهم)، کراسوس سردار رومی به ایران حمله کرد. کراسوس توسط سردار معروف و جوان ایرانی «سورنا» شکست خورد.

شکل ۴-۴ چهار طاقی بازه هور در دوره ساسانیان

شکل ۴-۳ مجموعه آثار بندیان دوره ساسانیان — درگز

شکل ۴-۵ هارونیه — توس

خراسان پس از ورود اسلام به ایران :
استقرار حاکمان اموی در خراسان و سخت گیری و
ظلم آنان در منطقه خراسان و مهاجرت و فرار گروه های
سیاسی — مذهبی مخالف حکومت اموی؛ خراسان را به
کانون مبارزه علیه دولت بنی امیه تبدیل کرد. سرانجام
از میان این مخالفین، سردار معروف خراسانی ابومسلم
قد برافراشته و حکومت بنی امیه را از بین برد و قدرت
به عباسیان رسید.

بیشتر بدانیم

خراسان زمینه ساز استقلال و احیای زبان فارسی : با روی کار آمدن عباسیان و پیروی آنان از شیوه
حکومتی ساسانی، آنان مجبور به استفاده از وزیران ایرانی و خراسانی (خاندان برمکی و خاندان سهل) در اداره
امپراطوری خود شدند. اما بزودی عباسیان در برخورد با مخالفان راه و روش بنی امیه را در پیش گرفتند. نتیجه این
برخوردها زمینه های مخالفت با بنی عباس در خراسان و مناطق شرقی ایران را فراهم آورد. در اوایل قرن سوم هجری
مأمون خلیفه عباسی یکی از معروفترین سرداران خود را که طاهر معروف به ذوالیمینین بود، امیر خراسان کرد. طاهر
که یک ایرانی از اهالی پوشنگ (نزدیک هرات امروزی) بود، از اختلاف خاندان عباسی استفاده کرده و اولین دولت
ایرانی پس از اسلام را در خراسان آن زمان به وجود آورد و مرکز حکومت خود را شهر نیشابور قرار داد. پس از

ظاهر ادامه این استقلال طلبی را صفاریان و سامانیان ... دنبال کردند. سامانیان که قلمرو آنان خراسان و ماورالنهر بود به ادبیات و فرهنگ و زبان فارسی توجه خاصی نشان دادند. بزرگانی چون رودکی؛ کسایی؛ بلعمی؛ جیهانی و... در این دوره می زیستند. ضمن رونق زبان فارسی بسیاری از کتابها از عربی به فارسی ترجمه شدند.

خراسان عرصه تاخت و تاز اقوام مهاجم: پس از طاهریان و صفاریان و سامانیان، این سرزمین بارها توسط قبایل مهاجم آن سوی سیحون و جیحون مورد تاخت و تاز قرار گرفت و سرانجام غزنویان به حکومت رسیده و غزنین را پایتخت خود قرار دادند. دربار غزنویان مرکز تجمع شاعران و نویسندگانی بود که همگی به زبان فارسی و فرهنگ خراسانی آثار خود را عرضه می کردند. منوچهری و عنصری در دربار سلطان محمود بسر می بردند و فردوسی توسی نیز که شاهنامه را به نظم در آورده است، در همین دوره زندگی می کرد. پس از غزنویان، دولت سلجوقیان بر خراسان و ماورالنهر مسلط شدند و امپراتوری وسیعی را در سرزمین ایران به وجود آوردند که در حقیقت پایه های آن را وزیران خراسانی چون عمیدالملک کندی و خواجه نظام الملک توسی پایه گذاری کردند. عصر سلجوقی اوج شکوفایی فرهنگ و تمدن ایرانی اسلامی به شمار می رود.

در این دوران تجارت رونق گرفت، جاده ابریشم احیا شد و شهرهایی همانند سرخس، توس، قوچان، سبزوار و به ویژه نیشابور تبدیل به مراکز مهم علمی، تجاری و فرهنگی شدند. تأسیس مدارس نظامیه در شهرهای نیشابور، بغداد، خرگرد (خواف) توسط خواجه نظام الملک، امپراتوری سلجوقی را به اوج اقتدار و عظمت رسانید. از این دوران آثار معماری و هنری زیادی در گوشه و کنار خراسان به یادگار مانده است.

شکل ۷-۴- برج کرات - تایباد

شکل ۶-۴- مقبره بابا لقمان - سرخس

بیشتر بدانیم

مقدسی جغرافی‌دان و جهانگرد اسلامی در قرن چهارم هجری در کتاب «احسن التقاسیم» شرح مفصلی از شهرها و آبادی‌های عراق می‌آورد، ولی همین که به خراسان می‌رسد اظهار نظر می‌کند که: «اگر چه شهرهای عراق بسیار آباد و پرجمعیت است اما دیه‌های خراسان خیلی مجلل‌تر از همه این شهرهای پر نعمت است و بسیاری از خلفای عباسی اصلاً خراسان را مملکت می‌دانستند.»

— خراسان پس از حمله مغول: چنگیزخان مغول و سپاهیان به سال ۶۱۷ ه.ق همانند سیلی ویرانگر به خراسان سرازیر شدند و یک‌بار دیگر شهرهای پررونق و آباد خراسان ویران گردید. این حملات در سال ۶۵۴ ه.ق توسط هلاکو خان مغول تکرار شد و سرانجام دولت ایلخانان تأسیس شد.

سربداران: در سال ۷۳۷ ه.ق امیر عبدالرزاق از مردان ظلم‌ستیز منطقه سبزوار، در قریه باشتین علیه حکام مغولی قیامی را آغاز کرد و موفق به تشکیل دولت شیعی مذهب به نام سربداران در سبزوار و بخشی از خراسان گردیدند. پس از سقوط دولت سربداران روند نفوذ و گسترش مذهب شیعه در بخش‌هایی از خراسان همچنان تداوم یافت.

پس از مدتی در سال ۷۸۱ ه.ق خراسان بار دیگر مورد حملات ویرانگر تیمور واقع شد، اما نوادگان او تسلیم فرهنگ اسلامی-ایرانی شده و با تأسیس دولت تیموریان (به ویژه در خراسان) عامل ایجاد آثار هنری و معماری ماندگاری شدند.

شکل ۹-۴ — مسجد جامع گوهر شاد — مشهد

شکل ۸-۴ — قلعه سربداران — باشتین سبزوار

فعالیت

کدام آثار هنری و معماری عصر سلجوقی و ایلخانان مغول و تیموریان در شهرستان شما وجود دارد؟ گزارشی از این آثار تهیه کنید.

با تشکیل دولت صفویه و رسمیت دادن به مذهب شیعه آنها به خراسان و مشهد توجه خاصی نشان دادند. دولت صفویه در تاریخ به دلیل برقراری امنیت، توسعه اقتصادی و وحدت سیاسی در ایران از جایگاه خاصی برخوردار است. پس از سقوط صفویه توسط محمود افغان، نادر شاه افشار از خراسان (منطقه درگز و ابیورد) قیام کرد و با شکست دادن افغان ها یک بار دیگر اقتدار ایران را بازگرداند. نادر مدتی مشهد را به عنوان پایتخت خود برگزید. در دوره زندیه مشهد و خراسان همچنان در دست نوادگان نادر باقی ماند و سرانجام آقا محمدخان قاجار بساط دولت نادری را در مشهد برچید. در دوره قاجاریه بخش های مهمی از خراسان بزرگ از ایران جدا شد.

شیخ بهلول گنابادی

در عصر پهلوی اول و با مطرح شدن کشف حجاب در سال ۱۳۱۴ ه. خ مردم مشهد به این عمل اعتراض کرده و با تجمع در حرم و مسجد گوهرشاد مورد حمله نیروهای امنیتی و پلیس واقع شده و تعدادی شهید و مجروح شدند. در اعتراض به کشف حجاب، علمای مشهد و شیخ بهلول گنابادی نقش مهمی داشتند.

خراسان زادگاه زبان فارسی پس از ورود اسلام به ایران

اگر ادبیات و زبان باستانی در ایران مورد بررسی قرار گیرد، بی شک بخش عمده آن ریشه در خراسان بزرگ دارد. خط و زبان پهلوی متعلق به عصر اشکانیان و آنان نیز منتسب به خراسان هستند. از اواخر دوره ساسانی و سده های پس از اسلام، خراسان محل ظهور زبان دری گردید. امروزه هرگاه از فارسی دری سخنی به میان می آید، منظور زبان مردم خراسان است. خراسان در گستره فرهنگ و تمدن ایران اسلامی پرچم دار انتقال فرهنگ و تمدن بین شرق و غرب بوده است. وجود فِرَق و اندیشه های مختلف در خراسان، زمینه پیدایش علوم اسلامی و گسترش مراکز علمی و دینی را به وجود آورد.

شکل ۱-۴- فردوسی شاعر حماسه سرای ایران

بسی رنج بردم در این سال سی عجم زنده کردم بدین پارسی

بیشتر بدانیم

گردآوری و تألیف شاهنامه : اولین اقدام برای گردآوری شاهنامه با نام «شاهنامه ابومنصوری» به امر «امیر منصور محمد بن عبدالرزاق توسی» به سال ۳۴۶ ه.ق در توس آغاز شد، پس از آن دقیقی اولین شاعری بود که کوشید تا شاهنامه ابومنصوری را به نظم درآورد که پس از سرودن هزاربیت از آن، ناگهان به قتل رسید. بعد از دقیقی سرودن اشعار شاهنامه به همت حکیم توس ابوالقاسم فردوسی در سال ۳۷۰ ه.ق آغاز گردید. فردوسی سی سال از بهترین ایام زندگانی خود را برای آفرینش این اثر جاودانه یعنی شاهنامه صرف کرد.

خراسان در دوران معاصر : به دنبال ظهور دولت‌های استعمارگر روس و انگلیس و رقابت آنان در ایران و ضعف دولت مردان قاجار باعث شد که بخش‌های وسیعی از ایران از جمله خراسان پهناور توسط روسیه و انگلیس از ایران جدا شود. مناطقی همانند ترکمنستان، ازبکستان، تاجیکستان، افغانستان و... از سرزمین تاریخی خراسان جدا گردید. پس از انقلاب مشروطه و در اواخر دوره قاجار نظامیان روسی به دنبال دست‌یابی به آب‌های آزاد به شکل‌های مختلفی در اوضاع داخلی خراسان دخالت می‌کردند، و حتی در جریان حوادث پس از مشروطه؛ گنبد و بارگاه امام رضا (ع) را به توپ بستند. قیام کلنل محمد تقی خان پسپان همزمان با روی کار آمدن رضا شاه پهلوی از حوادث دیگر معاصر خراسان است.

امام رضا(ع) در خراسان

ورود امام رضا علیه‌السلام به خراسان و استقبال مردم از امام رضا (ع)، زمینه ساز گسترش شیعه در خراسان گردید. دعوت مأمون خلیفه عباسی از امام رضا (ع) به خراسان و انتخاب ایشان به عنوان ولا‌یتعهدی نشانه بارز قدرت و نفوذ شیعیان در خراسان است.

مشتاقان افزوده شد. فضاهای معماری و صحن‌های آستان قدس، تأسیسات عام‌المنفعه علمی و فرهنگی و جانبی آن طی صدها سال ایجاد شده که هریک به اقتضای اوضاع و احوال زمان ویژگی‌های هنری خاصی دارد. علاقه به امام (رضاع) نه تنها منتسب به شیعیان است بلکه اهل تسنن و حاکمان غزنوی و سلجوقی به تجدید بنا و ترمیم فضاهای آستان قدس رضوی پرداختند.

خراسان رضوی و انقلاب اسلامی

شکل ۱۲-۴ تظاهرات مردم مشهد در سال ۱۳۵۷

مردم مسلمان و انقلابی این استان در دوره حکومت پهلوی در کنار روحانیت و دیگر انقلابیون به مخالفت با اقدامات استبدادی و ضد مذهبی رژیم پرداختند. مبارزات مردم مشهد در دوره رضاشاه و واقعه کشف حجاب زیاتر د همگان است.

در شروع انقلاب اسلامی در سال‌های ۱۳۵۶ و ۱۳۵۷ خراسان از استان‌های مبارز و پیشتاز انقلاب بود. مشهد جزء اولین شهرهایی است که در شهریور ۱۳۵۷ در آن حکومت نظامی برقرار شد. و در شهر تربت حیدریه در دی ماه ۱۳۵۷ با تخریب مجسمه‌های شاه به نوعی حکومت شاه را سرنگون

کردند. در مشهد نیز تظاهرات نهم و دهم دیماه ۱۳۵۷ مردم با تانک و نفربرهای زرهی و گلوله‌های درخیمان به شدت سرکوب و تعدادی به شهادت رسیدند. این روز به عنوان یکی از روزهای خونبار تاریخ انقلاب اسلامی مطرح است.

علماء و اندیشمندان خراسان رضوی

هر چند در اثر حملات ویرانگر اقوام مهاجم بخش عمده مراکز علمی، فرهنگی و تاریخی در این سرزمین از بین رفته است با وجود این، خراسان همواره خاستگاه و محل ظهور صدها عالم، عارف و شاعر و اندیشمند بوده است. امروزه نام بسیاری از آنها بر تارک خراسان و ایران می‌درخشد.

فعالیت

کدام یک از بزرگان علم و ادب تاریخ خراسان متعلق به شهر و منطقه شما هستند؟ گزارشی از زندگی آنان تهیه و به کلاس ارایه نمایید.

در زیر به معرفی برخی از نام آوران خطه خراسان رضوی که از این سرزمین برخاسته و یا در این دیار در خاک خفته اند، می پردازیم :
اگر شخصیت های برجسته دیگری را می شناسید به جدول اضافه کنید.

جدول ۱-۴ - مشاهیر استان خراسان رضوی براساس تاریخ تولد

نام	محل تولد	شهرت
ابوالوفامحمد بن محمد بوزجانی	تربت جام	ریاضیدان
حکیم ابوالقاسم فردوسی	روستای باژتوس	آفریننده کاخ بلند شاهنامه
دقیق توسی	توس	شاعر
ابوالفضل سرخسی	سرخس	فقه و حدیث
ابوسعید ابی الخیر	مهنه (مه ولات)	عارف و سالک معروف
ابوریحان بیرونی	-	جغرافی دان - ریاضیدان - منجم - مورخ
اسدی توسی	توس	شاعر و حماسه سرای قرن پنجم
شیخ توسی شیخ الطائفه	توس	عالم بزرگ شیعه و بنیان گذار حوزه علمیه نجف
حسنک وزیر ابوعلی حسن بن محمد میکال	-	ادیب، شاعر و وزیر عهد غزنوی
سیف الدین باخرزی	باخرز	فقه و حدیث
عمیدالملک کندری	کُندر	وزیر توانمند عصر سلجوقیان
خواجه نظام الملک	توس	وزیر با کفایت و kardان عصر سلجوقیان
ابوالفضل بیهقی	حارث آباد بیهق	مورخ (تاریخ بیهقی) عهد غزنوی
امام الحرمین ابوالمعانی جوینی	جوین	متلکم اشعری
امام محمد غزالی	توس	فیلسوف، عارف و فقیه شافعی مذهب
علامه شهرستانی	نوخندان درگز	نویسنده ملل و نحل شهرستانی
حکیم عمر خیام	نیشابور	ریاضیدان، منجم و شاعر
حسن طبرسی ملقب به امین الاسلام	مدفون در حرم امام رضا	فقیه و محدث، مفسر
ابن فندق (ابوالحسن بیهقی)	بیهق (ششتمد)	مورخ و نویسنده تاریخ بیهق، ریاضیات و علوم دینی

قطب الدین حیدر	تربت حیدریه	مقامات عالیہ عرفانی
خواجہ نصیرالدین توسی	توس	وزیر توانای عصر ایلخانان، فقیہ، ریاضیدان و منجم
خواجہ شمس الدین جوینی	جوین	وزیر عصر ایلخانان
عظاملک جوینی	جوین	وزیر معروف ایلخانان
عطار (شیخ فریدالدین عطار)	نیشابور	شاعر و عارف
ابوبکر تایبادی	تایباد	مقامات عالیہ عرفانی
حافظ ابرو	خواف	جغرافیدان - مورخ
شیخ احمد جامی	تربت جام	مقامات عالیہ عرفانی
نورالدین عبدالرحمان جامی	خرگرد خواف	شاعر و عارف مشہور
حکیم ملاہادی سبزواری	سبزوار	حکمت، فلسفہ، عالم
ادیب نیشابوری	نیشابور	شاعر، عارف، عالم
سید حسن مدرس	محل دفن کاشمر	عالم و فقیہ و سیاستمدار
ملا عباس تربتی	تربت حیدریہ	علوم دینی
آقا نجفی قوچانی	قوچان	عارف و عالم
ملک الشعرا بہار	مشہد	شاعر، ادیب و سیاستمدار
شیخ محمد تقی بھلول	گناباد	عارف، مبارز
محمد پروین گنابادی	کاخک گناباد	ادیب، محقق
محمد تقی شریعتی	مزینان سبزواری	مفسر - اسلام شناس
مرتضی مطہری	فریمان	فقیہ، فیلسوف، اسلام شناسی
غلام حسین یوسفی	سبزوار	ادبیات
اخوان ثالث	مشہد	شاعر
علی شریعتی	مزینان سبزواری	مورخ، جامعہ شناس

شکل ۱۳-۴ خراسان در دوره‌های مختلف تاریخی

درس ۱۱ نقش خراسان رضوی در دفاع از مرزهای ایران اسلامی

مطالعه پیشینه استان نشان می‌دهد که مردم این دیار نقش تعیین کننده‌ای در دفاع از مرزهای کشور در طول تاریخ داشته‌اند و هرگز در مقابل تجاوز بیگانگان سر تسلیم فرود نیاورده‌اند. با آغاز جنگ تحمیلی عراق علیه ایران، مردم استان نیز چون مردم دیگر نقاط کشور عظمت و اقتدار برخاسته از ایمان خود را به نمایش گذاردند و از آزمون بزرگ دفاع مقدس سربلند بیرون آمدند.

یگان‌های رزمی استان خراسان رضوی

لشکر ۷۷ پیروز ثامن‌الائمه: این لشکر از یگان‌های ارتش جمهوری اسلامی ایران است که با تجهیزات و سازمان کامل در روزهای اولیه جنگ خود را به جبهه‌های نبرد رسانده و در عملیات‌های متعددی مانند عملیات غرورآفرین ثامن‌الائمه (ع) که منجر به شکست حصر آبادان شد، افتخار آفرید و به این مناسبت توسط رهبر کبیر انقلاب اسلامی به عنوان «لشکر پیروز ثامن‌الائمه (ع)» مفتخر گردید. از دیگر یگان‌های ارتش جمهوری اسلامی ایران که نقش ارزنده‌ای در دفاع مقدس ایفا کردند می‌توان از «پایگاه هوایی امام رضا (علیه السلام)» نام برد.

لشکر پنج نصر، لشکر ویژه شهدا، تیپ ۲۱ امام رضا (علیه السلام) از مهم‌ترین یگان‌های سپاه پاسداران انقلاب اسلامی بودند که در عملیات‌های متعددی چون طریق القدس، کربلای ۵، والفجر ۸ و جزابه و... رشادت‌های زیادی نشان دادند. و سند افتخار مقاومت مردم ایران در برابر هجمه همه جانبه دشمن بعثی را رقم زدند.

شکل ۱۴-۴: سردار سرلشکر شهید محمود کاوه و امیر شهید سپهبد علی صیاد شیرازی در مناطق عملیاتی

ارگان‌ها و نهادهای غیر رزمی

جهاد سازندگی خراسان: جهاد سازندگی در طول دوران دفاع مقدس خدمات زیادی در مناطق عملیاتی و پشت جبهه ارائه کرد.

«سنگر سازان بی سنگر» در کنار سایر نیروهای نظامی و مردمی در زمینه‌های مختلفی مانند: احداث خاکریز، پل، سکوها، پرتاب موشک، سنگر، راه و برپایی اورژانس صحرائی امور فرهنگی و تبلیغات و... توسط واحدهای مهندسی رزمی بخشی از این خدمات محسوب می‌شود. اعزام ۷۰۰۰۰ نیرو به جبهه و تقدیم ۳۸۴ شهید سندی بر این مجاهدت‌ها می‌باشد. احداث «پل بزرگ بعثت» در داخل اروند رود پس از عملیات والفجر ۸ یکی از مهم‌ترین خدماتی است، که به نام جهاد سازندگی خراسان در تاریخ دفاع مقدس ماندگار شده است.

همچنین ستادهای پشتیبانی جنگ جهاد به همراه ستادهای پشتیبانی هلال احمر و سپاه پاسداران انقلاب اسلامی مسئولیت جمع‌آوری، ساماندهی و ارسال کمک‌های مردمی و اعزام امدادگران داوطلب به جبهه‌ها را برعهده داشتند.

شهید محمدتقی رضوی
فرمانده مهندسی قرارگاه
خاتم الانبیا (ص)

شکل ۱۶-۴- ارسال کمک‌های مردمی به جبهه توسط جهاد سازندگی خراسان

شکل ۱۵-۴- پل بعثت در داخل اروند رود «سند افتخار نیروهای مهندسی رزمی جهاد سازندگی خراسان»

آموزش و پرورش و دفاع مقدس

آموزش و پرورش خراسان با سازماندهی و اعزام هزاران فرهنگی و دانش‌آموز بسیجی به جبهه‌های حق علیه باطل، و تشکیل مجتمع‌های آموزشی در مناطق عملیاتی برای ادامه تحصیل دانش‌آموزان و... نقش مهمی در دفاع مقدس داشته است.

تقدیم ۲۷۸ شهید، ۳۰۵۸ جانباز و ۹۳۹ آزاده فرهنگی و ۱۶۸۶ دانش‌آموز شهید، سند افتخار آموزش و پرورش استان در دفاع از ایران اسلامی است.

بیشتر بدانیم

قسمتی از وصیت نامه دانش آموز شهید محمدصادق حکیمی پور: «ای همکلاسی های عزیزم و ای دانش آموزان ایرانی، برادرانم در سنگر علم و مدرسه فعالانه بکوشید. درس را با هدف بخوانید و هدفی در جهت رشد به الله. شرکت شما هر روز در کلاس باید همانند بالا رفتن از پله های یک ساختمان باشد و مثل آن هر روز تکامل پیدا کنید. درس نخواندن شما خیانت به جامعه و ملت ایران و به آینده ایران اسلامی و انقلابی است.»

شهید حسن آقاسی زاده - معاونت فنی و مهندسی قرارگاه خاتم الانبیا (ص)

شهید نورعلی شوشتری - جانشین نیروی زمینی سپاه

شهید محمد طرحی طوسی - فرمانده پشتیبانی جهاد سازندگی خراسان

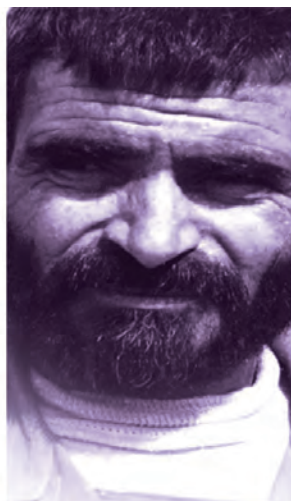
شهید یوسف کلاهدوز - جانشین فرماندهی کل سپاه

شهید علیرضا عاصمی - فرمانده تخریب قرارگاه خاتم الانبیا (ص) ۹۳

شهید ولی اله چراغچی مسجدی - جانشین لشکر ۵ نصر

شهید عبدالحسین برونسی - فرمانده تیپ ۸ جوادالائمه (ع)

شهید محمد بابارستمی - مسئول عملیات سپاه خراسان

بیشتر بدانیم

جدول ۲-۴- مشخصات تعدادی از سرداران شهید ۸ سال دفاع مقدس به ترتیب سال شهادت

ردیف	نام شهید	محل تولد	مسئولیت	تاریخ شهادت	محل شهادت
۱	محمد طرحی طوسی	مشهد	فرمانده پشتیبانی جهاد سازندگی خراسان	۱۳۶۰/۶/۱۱	بستان
۲	یوسف کلاهدوز قوچانی	قوچان	جانشین فرماندهی کل سپاه پاسداران	۱۳۶۰/۷/۷	تهران
۳	محمد مهدی خادم الشریعه	مشهد	فرمانده تیپ ۲۱ امام رضا (ع)	۱۳۶۱/۲/۳۱	دزفول
۴	عبدالحسین برونسی	تربت حیدریه	فرمانده تیپ ۸ جوادالائمه (ع)	۱۳۶۳/۱۲/۲۵	شرق دجله
۵	ولی‌اله چراغچی مسجدی	مشهد	جانشین لشکر ۵ نصر	۱۳۶۴/۱/۱۸	مجنون
۶	محمود کاوه	مشهد	فرمانده لشکرویزه شهدا	۱۳۶۵/۰۶/۱۱	حاج عمران
۷	حسن آقاسی‌زاده	مشهد	معاونت فنی و مهندسی قرارگاه خاتم الانبیا (ص)	۱۳۶۶/۷/۲۸	ماووت
۸	سید محمد تقی رضوی	مشهد	فرمانده مهندسی قرارگاه خاتم الانبیا (ص)	۱۳۶۶/۳/۳	سردشت
۹	علی صیاد شیرازی	درگز	جانشین ستاد کل نیروهای مسلح	۱۳۷۸/۱/۲۱	تهران
۱۰	نورعلی شوشتری	نیشابور	فرمانده قرارگاه قدس و جانشین نیروی زمینی سپاه	۱۳۸۸/۷/۲۶	سیستان و بلوچستان
۱۱

شما نیز یکی دیگر از سرداران شهید را به جدول اضافه کنید.

حضور و اندیشه: شهدا چه نقشی در دفاع از تمامیت ارضی میهن اسلامی ما داشته‌اند؟